

Wspólnota na rzecz Demokracji i Praw Narodów – geneza, ustrój i funkcjonowanie

Marcin Kosienkowski

Community for Democracy and Rights of Nations – Its Origin, Organizational System and Activity

This article examines the Community for Democracy and Rights of Nations. It is an organization created in 2006 by three quasi-states located in the post-Soviet area: Transnistria, Abkhazia and South Ossetia with strong support of the Russian Federation. The author presents the origin, aims, basic principles, membership issues, organs and activity of the Community. He concludes that, although the cooperation within this organization is quite weak, it is to some extent effective, especially from its members' and Russia's point of view.

1. Geneza

Wspólnota na rzecz Demokracji i Praw Narodów¹ została powołana 14 czerwca 2006 roku na mocy deklaracji podpisanej w Suchumi przez liderów trzech quasi-państw z obszaru poradzieckiego – Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej. Kilka miesięcy później – 4 listopada 2006 roku – przyjęli oni porozumienie ramowe dotyczące podstawowych zasad działalności Wspólnoty, a także jej statut, bardzo zresztą przypominający podstawowy dokument Wspólnoty Niepodległych Państw. W drugiej połowie 2006 roku quasi-państwa sformowały też organy skupiające je struktury².

¹ Ros. Сообщество «За демократию и права народов», ang. Community for Democracy and Rights of Nations lub Community for Democracy and Human Rights.

² О. Аплёнова, *Сообщество непризнанных государств*, „Коммерсантъ”, 15.06.2006, <http://www.kommersant.ru/> (08.09.2010); В. Цеслюк, *Надежней, чем ГУАМ*, „Коммерсант PLUS”, 23.11.2007, <http://www.kommersant.ru/>

Utworzenie Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów miało służyć – jak to określono – rozwojowi długoterminowego partnerstwa strategicznego Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej. Stanowiło przy tym kolejny etap ich współpracy, zapoczątkowanej jeszcze w pierwszej połowie lat 90. XX wieku, kiedy odłączyły się od swych państw macierzystych – Mołdawii i Gruzji – i zaczęły funkcjonować jako quasi-państwa. U podstaw bliskiej kooperacji tych specyficznych jednostek geopolitycznych legła wspólnota interesów i celów oraz podobieństwo zagrożeń, przed jakimi stanęły³.

Najogólniej rzecz biorąc, Naddniestrze, Abchazja i Osetia Południowa dążą do utrzymania niezależności od swych państw macierzystych. Za swój cel uznają przy tym doprowadzenie do ich uznania przez społeczność międzynarodową za państwa. Stąd też w nazwie Wspólnoty umieszczono hasła „demokracja” i „prawa narodów”, z którymi, według władz trzech quasi-państw, nierozzerwalnie wiąże się zasada samostanowienia narodów. Ponadto Naddniestrze, Abchazja i Osetia Południowa ściśle współpracują z Federacją Rosyjską, którą postrzegają jako swego obrońcę i gwaranta niezależnego bytu. Co więcej, w mniejszym lub większym stopniu łączą z tym państwem swoją przyszłość. Naddniestrze i Osetia Południowa głoszą bowiem chęć wejścia w skład Rosji, zaś Abchazja mówi o uzyskaniu statusu państwa stowarzyszonego z nią. Quasi-państwa upatrują główne źródło zagrożeń – przede wszystkim dla ich dalszego istnienia oraz zdrowia czy nawet życia miejscowej ludności – w swych państwach macierzystych oraz w podmiotach zachodnich, szczególnie w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

Warto nadmienić, że w latach 90. XX wieku do grupy kooperujących ze sobą quasi-państwowych podmiotów, oprócz Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej, należały Republika Serbskiej Krajiny (z terenu Chorwacji) i Republika Serbska (z obszaru Bośni i Hercegowiny). Od początku lat 90. XX wieku udział we współpracy niezmiennie bierze też kolejne quasi-państwo z obszaru poradzieckiego – Górski Karabach (z terenu Azerbejdżanu), choć w różnym stopniu zaangażowany w poszczególnych okresach. Wymienioną grupę jednostek geopolitycznych zaczęto określać mianem Wspólnoty Nieuznanych Państw, w skrócie WNP-2 (dla odróżnienia od WNP, czyli Wspólnoty Niepodległych Państw). Taka nazwa jest też często stosowana wobec Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów⁴.

Decydującą rolę w utworzeniu wspólnej struktury Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej należy przypisać ich patronowi, czyli Federacji Rosyjskiej. Państwo to dążyło w ten sposób do realizacji własnych interesów na obszarze poradzieckim. Rosja używa

www.km.press.md/ (08.09.2010); *Исполнилось два года Сообществу «За демократию и права народов»*, Ольвия-пресс, 15.06.2008, <http://www.olvia.idknet.com/> (08.09.2010).

³ Zob. *Совместная Декларация о создании Сообщества «За демократию и права народов»*, г. Сухум, 14 июня 2006 года, <http://community-dpr.org/> (01.09.2010); А. Ханбабян, *Непризнанные продолжают надеяться*, „Независимая газета”, 27.03.2002, <http://www.ng.ru/> (08.09.2010); Совет МПА Абхазии, Южной Осетии, Приднестровья: *перед зданием ООН будут реять национальные флаги наших республик*, REGNUM, 26.06.2007, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010).

⁴ Zob. И. Сергеев, О. Березинцева, *Союз непризнанных государств провел конференцию в Тирасполе*, „Коммерсантъ”, 23.11.2000, <http://www.kommersant.ru/> (08.09.2010); С. Шакарянц, *Признание непризнанных государств*, REGNUM, 27.06.2006, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010).

bowiem quasi-państw do utrzymania i poszerzenia swych wpływów w ich państwach macierzystych i szerzej w regionie WNP. Federacja Rosyjska zakładała zapewne, że Wspólnota na rzecz Demokracji i Praw Narodów uczyni głos Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej bardziej słyszalnym, i tym samym wzmocni je na arenie międzynarodowej, a także pozwoli Rosji w większym stopniu koordynować politykę zagraniczną tych trzech quasi-państw.

Bezpośrednim zaś impulsem do powołania Wspólnoty było przekształcenie w maju 2006 roku luźno funkcjonującego od drugiej połowy 1997 roku związku Gruzji, Ukrainy, Azerbejdżanu i Mołdawii (GUAM)⁵ w Organizację na rzecz Demokracji i Rozwoju Gospodarczego – GUAM. Struktura ta od samego początku swego istnienia jest postrzegana negatywnie przez Federację Rosyjską oraz omawiane quasi-państwa. Organizuje bowiem ruchy odśrodkowe na obszarze poradzieckim, czyli takie, jakie mają na celu uniezależnianie się poszczególnych jego podmiotów od Rosji i zacieśnianie więzi z Unią Europejską, Stanami Zjednoczonymi Ameryki i Sojuszem Północnoatlantyckim. Ponadto, według Federacji Rosyjskiej i jej sojuszników, GUAM jest narzędziem Stanów Zjednoczonych Ameryki, służącym do realizacji „agresywnej polityki” tego państwa na terytorium WNP, uważanym przez Rosję za wyłączną strefę jej wpływów. Co ważne, za jedno z głównych zadań Organizacji na rzecz Demokracji i Rozwoju Gospodarczego uznano dążenie do rozwiązania konfliktów terytorialnych; odnosiło się to m.in. do uregulowania problemu Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej przy zachowaniu integralności terytorialnej Mołdawii i Gruzji. Federację Rosyjską i trzy quasi-państwa zaniepokoiła też dyskusja prowadzona na forum GUAM na temat utworzenia przez jego państwa członkowskie wspólnych sił pokojowych. Na marginesie można wspomnieć, że również w przeszłości do zacieśniania współpracy między quasi-państwami z obszaru poradzieckiego dochodziło w odpowiedzi na wzmocnianie kooperacji Gruzji, Ukrainy, Azerbejdżanu i Mołdawii w ramach GUAM⁶.

2. Cele, zasady, członkostwo

W statucie Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów zapisano następujące cele: realizacja współpracy Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej w dziedzinach politycznej, gospodarczej, ekologicznej, społecznej, kulturalnej, prawnej i innych; wszechstronny i zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny „państw członkowskich” w ra-

⁵ W latach 1999-2005 w skład tej struktury wchodził jeszcze Uzbekistan i w związku z tym nosiła ona wówczas nazwę GUUAM.

⁶ Н. Алиев, Р. Оруджев, *Сепаратисты испугались саммита ГУУАМ*, „ЭХО – Общественно-политическое обозрение Азербайджана”, 17.03.2005, <http://www.echo-az.com/> (06.09.2010); *Новое сообщество сепаратистов С. Бабурии называет «АНТИГУАМ»*, Civil Georgia, 15.06.2006, <http://www.civil.ge/> (06.09.2010); А. Дмитриев, *Тройственный союз на обломках империи*, Агентство Политических Новостей, 15.06.2006, <http://www.apn.ru/> (07.09.2010); М. Троицкий, *Возвращается ли в Евразию «блоковое противостояние»?*, „Свободная мысль”, 2008, № 8, s. 40-41, 44-45, 48-49, <http://www.obraforum.ru/> (08.09.2010).

mach wspólnej przestrzeni gospodarczej, współpraca „międzypaństwowa” i integracja; zapewnienie praw człowieka i podstawowych wolności zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami i normami prawa międzynarodowego; współpraca między „państwami członkowskimi” na rzecz międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, w tym działanie przy użyciu pokojowych środków na rzecz ostatecznego i kompleksowego uregulowania stosunków Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej z Mołdawią i Gruzją; ułatwienie obywatelom „państw członkowskich” swobodnego nawiązywania i utrzymywaniu kontaktów oraz przemieszczania się w obrębie Wspólnoty; współpraca polityczna, informacyjna, gospodarcza i inna z państwami trzecimi, głównie z Federacją Rosyjską⁷. Wśród kolejnych celów znajdują się: doprowadzenie do uznania przez społeczność międzynarodową podmiotowości prawnomiędzynarodowej Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej; rozwój i umacnianie instytucji demokratycznych, przy tym pierwszoplanową rolę w tym kontekście przypisano monitoringowi referendów i wyborów oraz współpracy społeczeństw obywatelskich z „państwami członkowskimi” Wspólnoty; zachowanie i rozwój kulturowej, etnicznej oraz terytorialnej tożsamości jej narodów⁸.

Komentarza wymaga cel uzyskania przez Naddniestrze, Abchazję i Osetię Południową podmiotowości prawnomiędzynarodowej. Otóż według dwóch ostatnich quasi-państw, został on osiągnięty w ich przypadku wówczas, kiedy Federacja Rosyjska (a następnie także Nikaragua, Wenezuela i Nauru) uznała je za państwa pod koniec sierpnia 2008 roku w następstwie wojny gruzińsko-rosyjskiej. Władze Abchazji i Osetii Południowej zadeklarowały jednak, że będą wspierały Naddniestrze w realizacji wspomnianego celu⁹.

Dla osiągnięcia przedstawionych zadań członkowie Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów założyli, że będą budowali swe relacje m.in. zgodnie z następującymi zasadami: poszanowanie „suwerenności państw członkowskich”, niezaprzeczalne prawo narodów do samostanowienia i prawo do rozporządzania swoim losem bez ingerencji z zewnątrz; podejmowanie decyzji na zasadzie konsensusu; integralność terytorialna „państw” i wspólne przeciwstawianie się każdemu zamachowi na niepodległość i integralność terytorialną członków Wspólnoty; nieużywanie siły lub groźby jej użycia przeciwko niezależności politycznej „państw członkowskich”; rozwiązywanie sporów środkami pokojowymi; zapewnienie praw człowieka i podstawowych wolności bez względu na rasę, pochodzenie etniczne, język, religię, poglądy polityczne i inne przekonania; uwzględnianie interesów poszczególnych członków i Wspólnoty jako całości, okazywanie pomocy we wszystkich dziedzinach współpracy; wspólne działanie na rzecz stworzenia narodom „państw członkowskich” pokojowych warunków życia, zapewnienie im możliwości rozwoju politycznego, ekonomicznego i społecznego; duchowe jednoczenie się tych narodów, ścisła współpraca na rzecz ochrony dóbr kultury i wymiany kulturalnej¹⁰.

⁷ Устав Сообщества «За демократию и права народов», rozdz. I, art. 2, <http://president.pmr-gov.org/> (01.09.2010).

⁸ Совместная Декларация о создании...; Устав Сообщества «За демократию...», preambuła.

⁹ Zob. Южная Осетия надеется на скорое признание Приднестровья, REGNUM, 29.08.2008, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010).

¹⁰ Устав Сообщества «За демократию...», rozdz. I, art. 3.

Wspólnota na rzecz Demokracji i Praw Narodów jest strukturą otwartą dla nowych członków. Warunek ich przyjęcia to podzielenie jej celów i zasad, powzięcie zobowiązań zawartych w statucie, a także zgoda „państw członkowskich” na akcesję danego podmiotu. Przewidziano również członkostwo stowarzyszone dla jednostek, które chciałyby uczestniczyć w niektórych rodzajach działalności Wspólnoty. Dodatkowo w posiedzeniach poszczególnych jej organów mogą brać udział w charakterze obserwatorów przedstawiciele innych państw i (lub) organizacji międzynarodowych¹¹.

Jak dotychczas, grono członków Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów nie powiększyło się. Przedstawiciele trzech quasi-państw, które utworzyły tę strukturę, wiele razy ogłaszali, że przyłączeniem się do niej jest zainteresowany Górski Karabach, który, jak już wspomniano, od kilkunastu lat w mniejszym lub większym stopniu współpracuje z Naddniestrzem, Abchazją i Osetią Południową. Chęć udziału w pracach organu między-parlamentarnej współpracy członków Wspólnoty miały zaś wyrazić: Sahara Zachodnia, Cypr Północny, Kosowo (jeszcze przed ogłoszeniem przez nie niepodległości) i Kraj Basków¹².

Jeśli chodzi o Górski Karabach, to można wymienić co najmniej dwa powody, dla których nie zdecydował się on wstąpić do Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów. Po pierwsze, w przeciwieństwie do Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej nie opiera się wyłącznie lub przede wszystkim na Federacji Rosyjskiej. Jako jednostka zamieszkała przez Ormian utrzymuje bowiem ścisłe relacje ze swą macierzą, czyli Armenią. Ponadto dąży do rozwoju dobrych stosunków również z państwami zachodnimi, co możliwe jest m.in. dzięki temu, że w kilku z nich zamieszkuje liczna diaspora ormiańska. Jej wpływ jest szczególnie widoczny w przypadku Stanów Zjednoczonych Ameryki (np. Górski Karabach z okazji kolejnej rocznicy ogłoszenia niepodległości w 2005 roku otrzymał gratulacje od 40 kongresmenów amerykańskich). Po drugie, Górski Karabach nie chce być w pełni utożsamiany z trzema quasi-państwami wchodzącymi w skład Wspólnoty w związku z tym, że w jego opinii nie cieszą się one zbyt dobrą sławą na arenie międzynarodowej. Przyczyną takiej sytuacji może być to, że są postrzegane jako instrument polityki imperialnej Rosji w regionie WNP. W przypadku Naddniestrza powodem mogą być też oskarżenia o dokonywanie przemytu na dużą skalę czy nielegalny handel bronią własnej produkcji lub pochodzącą ze znajdujących się na jego terytorium składowisk uzbrojenia radzieckiego. Broni ta miała trafiać w takie miejsca, jak Czeczenia czy Bliski Wschód¹³.

¹¹ Устав Сообщества «За демократию...», rozdz. II, art. 7-10.

¹² Очередное заседание МПА Приднестровья, Абхазии и Южной Осетии пройдет в апреле, REGNUM, 26.03.2007, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010); В Абхазии не исключают присоединение Нагорного Карабаха к Содружеству «За демократию и права народов», REGNUM, 19.06.2007, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010).

¹³ С. Маркедонов, *Россия уходит из СНГ-2*, ПОЛИТ.РУ, 10.01.2006, <http://www.polit.ru/> (07.09.2010); idem, *Бalkanization в СНГ-2*, „Политический журнал”, 13.06.2006, <http://www.politjournal.ru/> (07.09.2010); *Абхазский депутат: «У Карабаха есть своя ниша – Армения»*, REGNUM, 18.07.2007, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010).

Należy jednak zaznaczyć, że Górski Karabach często uczestniczy w charakterze obserwatora w posiedzeniach organu parlamentarnego członków Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów. Ponadto bierze udział w niektórych przedsięwzięciach, przeprowadzanych pod jej egidą. Przykładem jest konferencja, na której zawiązano współpracę quasi-państw z obszaru poradzieckiego w dziedzinie ochrony zdrowia i opieki społecznej. Górski Karabach współtworzył też Stowarzyszenie Uniwersytetów Wspólnoty¹⁴.

3. Organy

Do organów statutowych Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów należą: „Rada Szeferów Państw”, „Rada Ministrów Spraw Zagranicznych” i „Komitet Wykonawczy”. W dokumencie założono też możliwość tworzenia przy Komitecie organów specjalistycznych do współpracy branżowej. Funkcjonuje także „Zgromadzenie Międzyparlamentarne Państw Członkowskich Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów”. Nie jest ono jednak wymienione z nazwy we wspólnotowym statucie, chociaż w dokumencie tym przewidziano możliwość realizowania współpracy międzyparlamentarnej i tworzenia w jej ramach wspólnych instytucji doradczych. Omawiając zorganizowanie Wspólnoty, trzeba dodać, że jej językiem roboczym określono język rosyjski¹⁵.

„Rada Szeferów Państw” jest najwyższym organem Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów i rozpatruje najważniejsze problemy dotyczące współpracy „państw członkowskich”. Może przy tym tworzyć organy robocze i pomocnicze o charakterze stałym i tymczasowym. Założono, że Rada będzie się zbierać w miarę potrzeby (ale nie rzadziej niż trzy razy w roku) w stolicach „państw członkowskich”, a także na terytorium państw trzecich.

„Rada Ministrów Spraw Zagranicznych” to stale działający organ, który, opierając się na postanowieniach „Rady Szeferów Państw”, zajmuje się koordynacją polityki zagranicznej „państw członkowskich” Wspólnoty, a także organizuje konsultacje dotyczące kwestii międzynarodowych, będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. Podobny organ, skupiający „ministrów spraw zagranicznych” Naddniestrza, Abchazji, Osetii Południowej i dodatkowo Górskiego Karabachu, funkcjonował już wcześniej. Według jednych źródeł został powołany na spotkaniu przedstawicieli władz czterech quasi-państw w Tyraspolu (stolica Naddniestrza) w listopadzie 2000 roku, a według innych – na ich spotkaniu w Stepanakercie (stolica Górskiego Karabachu) w lipcu 2001 roku¹⁶.

¹⁴ Главы МИД Абхазии, Южной Осетии, Приднестровья и Нагорного Карабаха проведут совещание в Тирасполе, REGNUM, 14.06.2007, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010); *Исполнилось два года Сообществу...*

¹⁵ *Устав Сообщества «За демократию...»,* rozdz. VI, art. 21-30 i rozdz. VII, art. 31.

¹⁶ *Zob. И. Сергеев, О. Березинцева, Союз непризнанных...; Исполнилось два года Сообществу...*

„Komitet Wykonawczy” jest stale działającym organem wykonawczym, koordynacyjnym i administracyjnym. Na jego czele stoi „Sekretarz Wykonawczy”, a siedziba znajduje się w Moskwie. Do zadań Komitetu należą m.in.: przygotowywanie i przedkładanie propozycji dotyczących współpracy w ramach Wspólnoty oraz rozwoju stosunków społeczno-gospodarczych; działanie na rzecz realizacji wspólnych porozumień ze sfery gospodarczej; zabezpieczanie pracy organów Wspólnoty; koordynacja i utrzymywanie stałych relacji z organizacjami międzynarodowymi i państwami trzecimi.

Przykładem organu specjalistycznego jest „Centrum Informacyjne”, którego zadanie polega na utworzeniu i rozwoju wspólnej przestrzeni informacyjnej Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej¹⁷. Planowano także powołanie struktury ds. polityki społecznej i współpracy międzybankowej.

„Zgromadzenie Międzyparlamentarne Państw Członkowskich Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów” to instytucja konsultacyjna, w skład której wchodzi delegacje przedstawicielskie „parlamentów” Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej. Zostało powołane na mocy porozumienia podpisanego 30 września 2006 roku w Suchumi przez przewodniczących „organów ustawodawczych” trzech quasi-państw, by wspomóc realizację zapisów deklaracji z 14 czerwca 2006 roku, powołującej Wspólnotę na rzecz Demokracji i Praw Narodów¹⁸. Założono przy tym, że w relacjach z podmiotami trzecimi Zgromadzenie działa wyłącznie w swoim imieniu (nie ma więc prawa występować w imieniu „państw członkowskich” Wspólnoty). Jego siedziba początkowo znajdowała się w Moskwie, a w maju 2008 roku została przeniesiona do Suchumi. Posiedzenia plenarne Zgromadzenia powinny odbywać się co najmniej dwa razy w roku w Moskwie lub w stolicach członków Wspólnoty. Mogą brać w nich udział obserwatorzy; z prawa tego korzystają: Górski Karabach, a także deputowani Dumy Państwowej i Rady Federacji oraz przedstawiciele rządu Rosji¹⁹. Prace Zgromadzenia organizuje jego Rada, składająca się z przedstawicieli delegacji „parlamentarnych”. „Zgromadzenie Międzyparlamentarne Państw Członkowskich Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów” zajmuje się: omawianiem problemów politycznych, socjalno-ekonomicznych i społecznych ważnych dla „parlamentów” członków Wspólnoty; kwestią współpracy międzyparlamentarnej; opracowywaniem rekomendacji, kierowanych następnie do „organów ustawodawczych” trzech quasi-państw oraz do ich „prezydentów” i „rządów”. Propozycje są związane przede wszystkim z harmonizacją ustawodawstwa „państw członkowskich” Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów i mają wtedy postać ustaw modelowych. Jego ujednoczenie jest głównym statutowym zadaniem, realizowanym w ramach współpracy „mię-

¹⁷ В рамках Сообщества «За демократию и права народов» создан общий информационный ресурс трех республик, ИА Рес, 16.01.2007, <http://www.cominf.org/> (07.09.2010).

¹⁸ Соглашение о создании Межпарламентской Ассамблеи (МПА) государств-участников Сообщества «За демократию и права народов», [w:] Абхазия, Южная Осетия и Приднестровье создали Межпарламентскую Ассамблею, REGNUM, 30.09.2006, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010).

¹⁹ В Москве прошло третье пленарное заседание Межпарламентской Ассамблеи Абхазии, Южной Осетии и Приднестровья, REGNUM, 10.12.2007, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010).

dzyparlamentarnej” Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej. Warto wspomnieć, że Zgromadzenie wystosowało prośbę do ONZ²⁰.

Należy zaznaczyć, że organy Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów raczej nie działają sprawnie. Występują na przykład problemy z ich regularnymi spotkaniami. Tłumaczono je m.in. napiętymi stosunkami Abchazji i Osetii Południowej z Gruzją. Kolejnym powodem jest to, że te dwa kaukaskie quasi-państwa po tym, jak zostały uznane przez Federację Rosyjską za państwa, w pewnym stopniu zdystansowały się od Wspólnoty.

Wrażenie najlepiej funkcjonującego organu sprawia „Zgromadzenie Międzyparlamentarne Państw Członkowskich Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów”. Najprawdopodobniej nie jest to przypadkowe. Aktywna współpraca „organów przedstawicielskich” mieszkańców Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej ma być zapewne dowodem na to, że są one demokratyczne i potrafią ze sobą kooperować na szerszym forum, a ich narody osiągnęły – jak wyraził się wysoki urzędnik administracji prezydenta Rosji – wysoki poziom samookreślenia²¹. Wszystko to ma sprzyjać uznaniu trzech omawianych quasi-państw przez społeczność międzynarodową za państwa.

4. Działalność

Kooperacja Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej w ramach Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów jest realizowana w kilkunastu wyróżnionych w jej statucie sferach. Wspólne działania trzech quasi-państw z założenia są uzgadniane z Rosją, mają przyczyniać się do zacieśniania więzi z tym państwem, często też są wzorowane na rozwiązaniach rosyjskich.

W ramach koordynacji działań w obszarze polityki zagranicznej Naddniestrze, Abchazja i Osetia Południowa na przykład: skrytykowały inicjatywę państw GUAM, które zaproponowały omówienie problemu zamrożonych konfliktów z obszaru poradzieckiego na Zgromadzeniu Ogólnym ONZ; podobnie negatywnie odniosły się do kolejnego wniosku tych państw o rozpatrzenie w Radzie Bezpieczeństwa ONZ kwestii wyprowadzenia oddziałów rosyjskich z ich terytoriów (w tym przypadku stanowisko trzech quasi-państw zostało przedstawione na forum ONZ za pośrednictwem Rosji); zaapelowały do społeczności międzynarodowej, by uznała wyniki przeprowadzonych przez nie referendum, które w uproszczeniu dotyczyły utrzymania niezależności quasi-państw od ich państw macierzystych; przygotowały deklarację o zasadach pokojowego i sprawiedliwego rozwiązywania konfliktów; skierowały odezwę do ONZ, Rady Europy i innych organizacji mię-

²⁰ *Межпарламентская Ассамблея государств-участников Сообщества «За демократию и права народов» обратилась в ООН с просьбой о регистрации*, REGNUM, 18.12.2006, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010).

²¹ *Сyt. za: Непризнанные республики создали Межпарламентскую Ассамблею*, „Коммерсантъ”, 30.09.2006, <http://www.kommersant.ru/> (08.09.2010).

dzynarodowych, w której oświadczyły, że mają nie mniej podstaw do międzynarodowego uznania niż Kosowo²².

W kontekście zagadnienia polityki zagranicznej trzech quasi-państw należy wspomnieć o tym, że utworzyły one sieć swych przedstawicielstw w ramach Wspólnoty, powołały też Stowarzyszenie Młodych Dyplomatów. Ponadto „Zgromadzenie Międzyparlamentarne Państw Członkowskich Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów” ubiega się o status obserwatora przy Zgromadzeniu Parlamentarnym Związku Białorusi i Rosji, wyraziło także chęć nawiązania współpracy ze Zgromadzeniem Międzyparlamentarnym Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej²³.

Jeśli chodzi o tworzenie i rozwój wspólnej przestrzeni gospodarczej oraz o politykę celną, to Naddniestrze, Abchazja i Osetia Południowa przyjęły porozumienie o nawiązaniu stosunków handlowo-ekonomicznych i współpracy międzybankowej. Zaczęły też tworzyć strefę wolnego handlu²⁴.

W przypadku kwestii rozwoju systemów transportu i łączności quasi-państwa podjęły działania na rzecz utworzenia wspólnej przestrzeni informacyjnej. Sprowadziły się one głównie do uruchomienia – dość jednak ubogiej w treść – strony internetowej Wspólnoty (<http://community-dpr.org/>), w założeniu m.in. źródła „prawdziwej” informacji o niej dla internautów z całego świata²⁵.

Naddniestrze, Abchazja i Osetia Południowa zadeklarowały też, iż będą wspólnie rozwiązywały problemy w dziedzinie ochrony zdrowia i środowiska oraz polityki społecznej. W związku z tym zadecydowały, że powołają odpowiednią strukturę koordynacyjną i doprowadzą do harmonizacji własnego ustawodawstwa. Zadecydowały również o przyłączeniu się do szeregu konwencji międzynarodowych, takich jak na przykład Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. W sferze migracji trzy quasi-państwa podjęły zaś działania na rzecz wprowadzenia ułatwień w przemieszczaniu się ludności na obszarze Wspólnoty; przyjęły postanowienia na przykład w kwestii zniesienia obowiązku wizowego²⁶.

²² *Президент Приднестровья: ГУАМ рассчитывает найти в ООН поддержку действиям по блокаде непризнанных государств*, REGNUM, 23.11.2006, <http://www.regnum.ru/> (06.09.2010); С. Гамова, *Исполком непризнанных пропишут в Москве*, „Независимая газета”, 27.11.2006, <http://www.ng.ru/> (08.09.2010); *Южная Осетия и Абхазия готовы разделить судьбу Косово*, „Коммерсантъ”, 05.06.2007, <http://www.kommersant.ru/> (08.09.2010); *Исполнилось два года Сообществу...*

²³ *Исполнилось два года Сообществу...; В Тирасполе учреждена Ассоциация молодых дипломатов республик Сообщества «За демократию и права народов»*, Ольвия-пресс, 30.06.2010, <http://www.olvia.idknet.com/> (07.09.2010).

²⁴ *Совет МПА Абхазии, Южной...; В МИД Приднестровья обсудили межбанковское сотрудничество Абхазии, ПМР и Южной Осетии*, REGNUM, 16.11.2007, <http://www.regnum.ru/> (06.09.2010); *Политэкономия*, НИКА-пресс, 08.04.2010, за: ЛЕНТА ПМР, <http://www.tiras.ru/> (07.09.2010).

²⁵ *В рамках сообщества «За демократию...*

²⁶ *Безвизовые поездки граждан Сообщества «За демократию и права народов»*, „Приднестровье”, 09.09.2009, <http://www.pridnestrovie-daily.net/> (07.09.2010); *В Абхазии прошло заседание представителей Сообщества «За демократию и права народов»*, Ольвия-пресс, 29.09.2009, <http://www.olvia.idknet.com/> (07.09.2010); *Абхазия, Приднестровье и Южная Осетия будут создавать единую систему соцобеспечения*, REGNUM, 06.09.2007, <http://www.regnum.ru/> (06.09.2010).

Одноśnie до справ turystyki, rekreacji i polityki wobec młodzieży oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w ramach Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów wysunięto pomysł utworzenia w Naddniestrzu, Abchazji i Osetii Południowej letnich ośrodków wypoczynkowych, w których mogliby spędzać wakacje ich uczniowie i studenci. Powołane zostało również Międzynarodowe Zgromadzenie Młodzieży²⁷.

Jeśli chodzi o monitoring i pomoc w przeprowadzaniu wyborów oraz wsparcie instytucji demokracji bezpośredniej, to delegacja „Zgromadzenia Międzyparlamentarnego Państw Członkowskich Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów” monitorowała na przykład wybory „prezydenckie” w Górskim Karabachu w 2007 roku. Ponadto Naddniestrze, Abchazja i Osetia Południowa uznały wzajemnie przeprowadzone przez nie „referenda niepodległościowe”²⁸.

W przypadku polityki obronnej i ochrony granic Wspólnota na rzecz Demokracji i Praw Narodów potwierdziła istnienie swego rodzaju naddniestrzańsko-abchasko-południowoosetyjskiego sojuszu obronnego. Symptomatyczny jest fakt, że pierwszym dokumentem przyjętym w ramach tej struktury było oświadczenie „prezydentów” trzech quasi-państw dotyczące utworzenia wspólnych sił pokojowych. Miałyby one ochraniać te jednostki geopolityczne przed „agresywnymi” państwami macierzystymi, a swą działalność zaczęłyby wówczas, kiedy z Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej zostałyby wycofane kontyngenty rosyjskich sił pokojowych²⁹.

W ramach współpracy naukowej utworzono Stowarzyszenie Uniwersytetów Wspólnoty. W sferze prawnej zaś quasi-państwa zajmują się wypracowywaniem na podstawie ustawodawstwa rosyjskiego modelowych ustaw, dotyczących na przykład ochrony środowiska i dzieci. Podpisano także porozumienie o wzajemnej pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych³⁰.

Z powyższego opisu widać, że oprócz płaszczyzny politycznej, kooperacja Naddniestrza, Abchazji i Osetii Południowej w ramach Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów jest dość słaba. Ogranicza się bowiem przeważnie do rozmów, a nawet jeśli w konkretnej kwestii wypracowano bazę prawną współpracy, to zazwyczaj nie podejmuje się praktycznych działań na rzecz jej realizacji. Nie ma też perspektyw na to, że

²⁷ Учреждена Международная молодежная ассамблея «За демократию и права народов», REGNUM, 12.07.2007, <http://www.regnum.ru/> (06.09.2010); Приднестровье, Абхазия и Южная Осетия обсудили перспективы сотрудничества, ИА ОСинформ, 05.09.2009, <http://osinform.ru/> (08.09.2010).

²⁸ Генсек МПА СДПН и спикер парламента НКР обсудили перспективы расширения связей между Карабахом, Абхазией, Приднестровьем и Южной Осетией, REGNUM, 20.07.2007, <http://www.regnum.ru/> (06.09.2010).

²⁹ С. Гамова, Непризнанные объединяются, „Независимая газета”, 15.16.2006, <http://www.ng.ru/> (08.09.2010); Исполнилось два года Сообществу...

³⁰ Документы подписанные в ходе Саммита 4.11.2007 в г. Сухум, <http://president.pmr-gov.org/> (01.09.2010); С. Гамова, Балканский прецедент, „Независимая газета”, 19.02.2007, <http://www.ng.ru/> (08.09.2010); ВУЗы Приднестровья, Южной Осетии, Нагорного Карабаха и Абхазии учредили Ассоциацию университетов самоопределившихся государств, ИА ОСинформ, 09.11.2007, <http://osinform.ru/> (07.09.2010); Межпарламентская Ассамблея Приднестровья, Абхазии и Южной Осетии завершила работу, REGNUM, 30.03.2010, <http://www.regnum.ru/> (08.09.2010).

trzy quasi-państwa rozwiną w przyszłości wspólnotową kooperację w założonych sferach. Problem leży przede wszystkim w: ich niewielkim potencjale gospodarczym, militarnym i demograficznym; nieokreślonym quasi-państwowym statusie tych jednostek; zbyt dużej odległości między Naddniestrzem i jego dwoma kaukaskimi partnerami; nastawieniu na o wiele korzystniejszą (niż we własnym gronie) współpracę z Federacją Rosyjską; częściowym zdystansowaniu się Abchazji i Osetii Południowej od prac w ramach Wspólnoty po tym, jak zostały one uznane za państwa przez Rosję.

Mimo że Naddniestrze, Abchazja i Osetia Południowa nie prowadzą, wbrew założeniom, wielowymiarowej współpracy w ramach Wspólnoty na rzecz Demokracji i Praw Narodów, to strukturę tę można jednak uznać za w pewnym stopniu efektywną z punktu widzenia jej członków, a także Federacji Rosyjskiej. Korzyści mają charakter wewnętrzny i zewnętrzny. W pierwszym przypadku chodzi o to, że sam fakt częstszych niż wcześniej spotkań i rozmów oraz przedsięwzięć zarówno na szczeblu „państwowym”, jak i niepaństwowym prowadzi do zacieśniania wzajemnych relacji i umacniania się poczucia jedności między trzema quasi-państwami, w tym między ich mieszkańcami. W drugim przypadku rzecz polega na tym, że Naddniestrze, Abchazja i Osetia Południowa, występując razem jako Wspólnota na rzecz Demokracji i Praw Narodów, stały się wraz z ich interesami i problemami bardziej widoczne na arenie międzynarodowej. Wspólnota to także kolejne forum służące utrzymywaniu i wzmacnianiu relacji z patronem – Rosją, dające dodatkowo temu państwu możliwość jeszcze lepszej koordynacji działań quasi-państw w obszarze polityki zagranicznej³¹.

³¹ Рог. А. Дмитриев, *ГУАМ и СНГ-2: ни мира, ни войны*, Агентство Политических Новостей, 22.04.2005, <http://www.apn.ru/> (06.09.2010); *Сообщество «За демократию и права народов»*, Радио Маяк, 18.06.2006, za: Абхазия, <http://abhazia.com/> (07.09.2010); Н. Белицер, «Параллельное СНГ» и «балканские прецеденты», „Зеркало недели”, 24-30.06.2006, <http://www.zn.ua/> (08.09.2010); *В Абхазии прошло заседание представителей...*